

Вправа 10. Перекладіть речення англійською мовою, звертаючи увагу на підкреслені терміни.

1. Авторське право позначається символом “©”. 2. Психолог запропонував кілька шляхів розв’язання проблеми злочинності неповнолітніх. 3. Адвокат подав апеляцію у Верховний суд. Etc.

Наведені вище вправи використовуються на заняттях або під час самопідготовки і є ефективними, тому що вони підвищують готовність курсантів/студентів до сприйняття цього складного матеріалу, складного тим, що треба засвоїти значну кількість нових слів і словосполучень, інтерпретувати поєднання термінів, які можуть бути багатокomпонентними. Це є важливим для розвитку навиків, необхідних для адекватного сприйняття і перекладу наукової літератури іноземною мовою з фаху. Подальша розробка вправ сприятиме створенню нових методів роботи з термінами та термінологічними словосполученнями.

Вправи, розроблені на основі словника ділової людини, складені таким чином, що вони стимулюють свідому навчальну діяльність курсантів/студентів, яка відкриває значні можливості для індивідуалізації процесу навчання і самостійної професійної праці.

Своєчасна фіксація уваги курсантів/студентів на юридичній і економічній термінології сприяє глибокому і свідомому засвоєнню ними лексики, а також вдумливому і навіть творчому підходу до визначення відомостей, які містяться в тлумачному словнику. Послідовний розвиток навиків самостійної роботи курсантів/студентів із словником дозволить майбутньому фахівцеві навчитися аналізувати не тільки окремі лексичні одиниці англійської мови, але й групи слів.

Таким чином, вміння користуватися словниками гарантує успіх самостійної роботи після закінчення вузу, сприяє самоосвіті і підвищенню кваліфікації майбутніх спеціалістів. Словник справді є для студентів/курсантів їх надійним другом, наставником і путівником.

1. Зеленський П.Г., Зеленська О.П. *Українсько-російсько-англійський тлумачний словник ділової людини*. – К. – 1998. 2. Ляховицкий М.В. *Методика преподавания иностранных языков*. – М. – 1981. 3. Панова Т.С. *Обучение иностранному языку в школе*. – К. – 1989. 4. Постникова В. *Работа со словарем как один из видов самостоятельной деятельности студентов* // *Лексикографічні та методичні концепції викладання чужоземних мов у вищому навчальному закладі*. – Львів. – 1996.

СЛОВА З КОМПОНЕНТОМ – ПРАВО - В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

© Антоніна Токарська, 2000

Львівський інститут внутрішніх справ

Правнича лексика і вивчення її як системи, представлені у словниках, має важливе значення не лише для юридичної науки, але й для широкого освоєння матеріальної і духовної культури народу. Найбільшу цінність становлять історико-лексикографічні дослідження, в яких дається опис семантики слів у межах конкретно визначеного періоду. Такі праці дають можливість сконденсованіше і вичерпніше подавати характеристику термінології, що позначає конкретні реалії правозахисної діяльності, та абстрактні поняття, що позначають її.

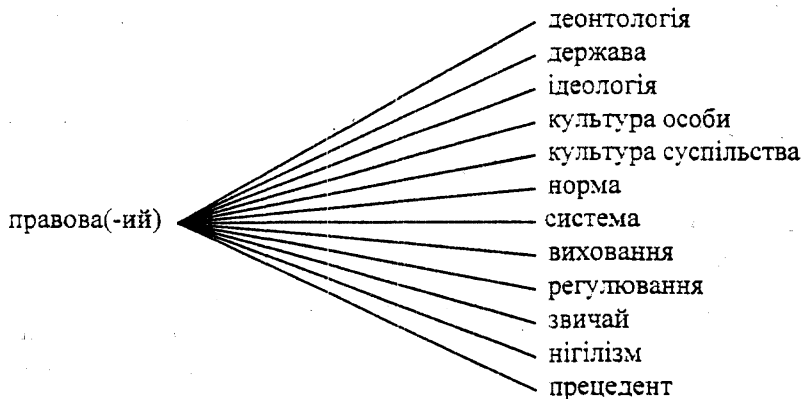
Лексема «право» латинського походження, утворена з pro-vos; від pro, близькоспорідненого з латинським probus (добрий, чесний, порядний) [Фасмер, т.Ш. с.352].

Даний термін з розгалуженням його семантичних відтінків, як і вся правнича лексика, започаткований у використанні в XIV - XV ст., про що засвідчує Словник староукраїнської мови XIV - XV ст. [ССУМ, т.ІІ, с.220]. Полісемічний характер цієї номінанти засвідчив її здатність творити ряд стійких словосполучень: якщо вищезгадане джерело фіксує 9 номінативних фразем зі словом «право», то сучасний найновіший Російсько-український словник-довідник юридичної, банківської, фінансової, бухгалтерської та економічної сфери (К., 1998) констатує наявність 26 стійких одиниць на зразок: *абсолютне право, адміністративне право, банківське право, бюджетне право, речове право, доказове право, заставне (закладне) право на нерухомість, виключне право, монопольне право; сладкове право, право викупу; право на позов, право на компенсацію; право на продаж акцій, страхове право, право підпису, право пріоритету, право відмови та інші* [РУСД, с.433].

Така багатозначність смислових зв'язків лексеми *право* стала основою для дериваційних моделей інших термінів. Як і в інших мовах - російській, болгарській, польській і чеській - цей елемент є ґрунтом для продукування нових найменувань та характеристик. Так, у польській мові *prawo* творить 13 стійких словосполучень [ПРС, с.441], у чеській - *pravo* - 8 [РЧС, с.244].

Яскраво виражені словотворчі особливості сприяли активним мовотворчим процесам, в результаті яких в українській мові з'явилися інновації у формі іменних частин мови: *правопорушник, правосуддя, правота* [РУС, с.572]; *правознавець, правник, правочинність, правомірність, правовідносини, правоохорона, правопорядок, правонаступник, правозастосування, правовласність, правосвідомість, правоздатність* [НРУСД, с.443]. Серед новотворень спостерігається менша кількість (майже вдвічі) прикметників: *правочинний, правоможний, правоохоронний, правозастосовний*, та інші.

На етапі становлення молоді правової держави прикметник *правовий* став основою для творення багатозначних номінацій на зразок:

[ЮТ. С. 117]

Слова з елементом *право*, крім основних найменувань, яких зафіксовано з даним словом 32 у довіднику «Юридична термінологія» (К., 1998), позначають 1) назви осіб за

професією чи виконуваною роботою: *правознавець, правник, юрист, правоохоронник, правонаступник, правопорушник*; 2) ознаки, властивості, якості: *правовий, правочинний, правоможний, правоохоронний, првозастосовний, правомірний, правосильний* та інші. Своїми словотворчими особливостями названа лексема творить і образні словосполучення: *право життя і смерті; мати право; з повним правом; належний по праву; за яким правом* та інші.

Отже, на підставі аналізу можна зробити висновки про значний історичний поступ у розвитку семантичних особливостей лексеми *право* та її здатність творити інноваційні дериваційні моделі, що мають широкий вжиток насамперед в офіційно-діловому стилі.

1. Фасмер М. *Этимологический словарь русского языка: В У-х т.т.* - М., 1964-1973. 2. *Словник староукраїнської мови XIV-XV ст.: У 2-х т.* - К., 1977-1978. 3. *Російсько-український словник-довідник юридичної, банківської, фінансової, бухгалтерської та економічної сфери.* - К., 1998. 4. *Русско-чешский словарь.* - М., 1947. 5. *Польско-русский словарь.* - М., 1955. 6. *Русско-украинский словарь.* - К., 1961. 7. *Юридична термінологія.* - К., 1998. 8. *Юридичний словник-довідник.* - К., 1996.

ІМЕННИКИ В СИСТЕМІ ФРАНЦУЗЬКИХ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ (суфіксальний спосіб словотворення)

© Оксана Федішин, 2000

Львівський інститут внутрішніх справ

У складі французької юридичної термінології більшість становлять іменники. Це зв'язано передусім з їх номінативною функцією, позначення тих чи інших предметів і явищ К.А.Левковська з цього приводу зазначає: "Термінологія різних галузей в основному складається з іменників, які за своїм (предметним) значенням найкраще пристосовані якраз для термінологічної мети. Вживання наявних у мові термінів-іменників, а також масове утворення нових термінологічних одиниць цього типу само по собі неминуче" [1, С.15].

Щодо структури аналізованих термінів-іменників можна поділити на:

- 1) непохідні (у кількісному відношенні становлять незначну частину), приблизно 17-20 відсотків;
- 2) похідні, переважна більшість іменникових утворень у системі сучасних французьких юридичних термінів (у відсотковому відношенні це приблизно 80 відсотків).

При виявленні похідної і непохідної основи дотримуємося погляду Г.О.Винокура, який вважає, що "про похідну основу можна говорити тільки тоді і тільки до того часу, поки є співвідносна з нею непохідна основа", [2, С.319] тобто, доки афікс сприймається як живий словотворчий формат [3, С.319]. Ми виходили з того, що встановлювали сучасні живі словотворчі зв'язки між похідним і основним (початковим) словом з точки зору сучасної сітки словотворчих асоціацій у синхроністичному плані.

Таким чином, непохідними серед юридичних термінів вважаємо терміни: *faute* (f) (вина), *loi* (f) (закон), *peine* (f) (кара), *amende* (f) (пеня), *tribunal* (m) (суд), *affaire* (f) (справа, процес).

При аналізі сучасних французьких юридичних термінів-іменників із похідними основами виявлено такі способи їх творення:

1. морфологічний з його різновидами;
2. регресивний;
3. морфолого-синтаксичний;